

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

DE

37

QUERQUERO VETERUM,

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

AUGUSTO & SERENISSIMO REGIO PRINCIPE ac DOMINO,

DNO. FRIDER. WILHELMO,

REGNI BORUSSIAE ELECTORATUSq; BRANDENBURGICI
HEREDE, &c. &c. &c.

DOMINO NOSTRO LONGE CLEMENTISSIMO,

BENIGNISS. FACULTATIS MEDICAE INDULTU
P R A E S I D E

DN. CONRADO JOHRENIO,

PHIL. & MED. U. DOCT. FACULTATIS SUAE SENI-
ORE & PROF. PRIM. p. t. DECANO,

*PRO SUMMIS IN ARTE MEDICA HONO-
RIBUS ET PRIVILEGIIS RITE ET LEGITIME
CAPESSENDIS,*

Publicae Eruditorum disquisitioni
submittit

Ad Diem XV. Februar. Ann. M DCC X.

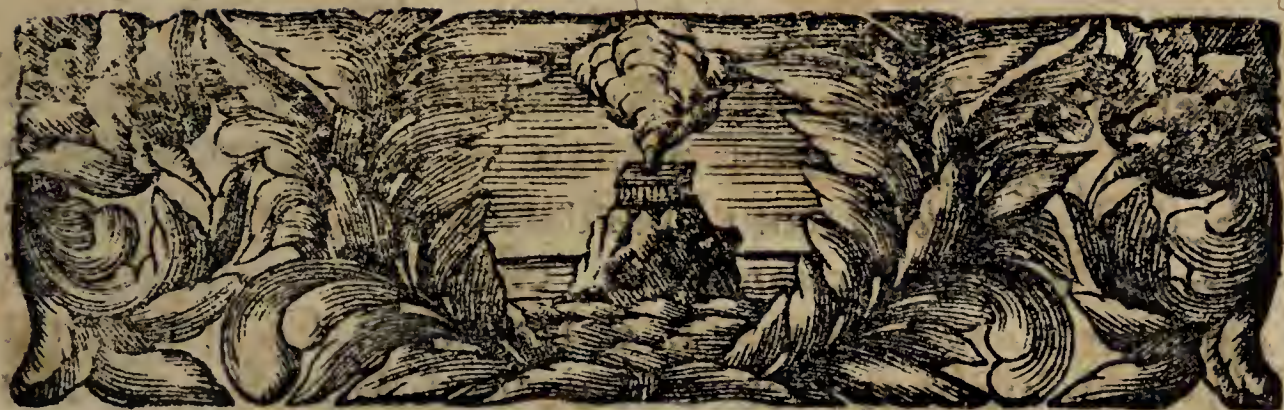
SAMUEL JAENICHEN,

Fürstenbergâ Lusatus.

FRANCOFURTI ad VIADRUM,
Literis CHRISTOPHORI ZEITLERI

Σὺν Θεῷ.

CAP. I.

Etymologiam Querqueri continet.

Uerquerum sive *Querqueram* dicas perinde, epitheton enim est, prout vel cum morbo vel cum febre conjunxeris aut alterutrum subintellegeris; *Dacerius* in notis ad *Festum*: sic *Lucilius* in reliquiis ex incerto Sat. Lib. 5. 18.

Querquera consequitur febris capitisq; dolores & §. 91.

Factans me ut febris Querquera.

Plautus in fragmentis *Friulariæ* ex emendatione *Scaligeri*.

Is mihi erat bilis, aqua intercus, tussis, febris Querquera.
Item *A. Gellius* - An tu fortè morbum appellari hic putas ægrotationem gravem cum febre rapidâ &

A

Quer-

Querquerà, *lib. 20. cap. 1.* Reinesius *Libr. III. var. lect. cap. XV. pag. 574.* In stricturis ad interpretationem libelli *Kuranidôn* latino - barbaram, qua *pag. 50. Querqueram* exponat *coturnicem*: esse autem ait, febris epitheton ἀπὸ τῆς κάρκαρος i. e. tremore: Querquerum etiam absolutè pro febre poni apud *Minutium Felicem* in *Octavio*, ubi *Cæcilius ethnicus* ita contra *Octavium Christianum* disputans introducit; vid. Edit. *Ouzelianaë* in 4to pag. 12. & novissimæ *Gronovianaë* in 8vo. pag. 118. & 119. Tu, qui immortalitatem posthumam somnias, cum periculo, *Gelenius* edidit *Querquero*, quateris, cum febribus ureris, cum doloribus laceraris, nondum conditionem tuam sentis? nondum agnoscis fragilitatem? invitus miser infirmitatis argueris, nec fateris? Antequam verò progrediamur, notanda prius venit Criticorum circa hunc locum differentia, dum alii *periculo*, alii *Querquero* rectius legi contendunt, inter istos *Nic. Rigaltius* in *Observ.* ad dict. loc. nam quis, inquit, ipsâ periculi præsentiam non quatitur aut commoveatur? Facebant ad *Nonium* cum suo *Querquero*, quibus exemplaris antiqui scriptura displicuit: Nec absque librorum autoritate hanc lectionem mutare ausus est *Desiderius Heraldus* in *castig. & not. ad Minut. Fel.* Eandem quidem celeberrimus *Gronovius* in *notis* suis defendit, *Cellarium* in hoc loco nutantem, & si commodum videretur ad dicendum *periculo quati*, præsertim in hoc loco & in tali nexu verborum, sequuturum *periculo* in suas partes tracturus; Quum *Cicero* in *Tusculanis* ponat *agritudine quati*, an non perinde dicetur *periculo quati*? Sicut idem *quati*etur *frigore corpus*. Nexum verò hujus loci

(3.)

loci & verborum, *pergit*, quis neget pulcherrimum? à periculo incipit, quod est ante oculos, sed nondum attingit; interim intus immittet horrorem & attinget, nisi cautela subterfugiat, quam mixtos & plenos Deo vates dare supra dixit: accedit ad febres urentes, utpote quæ jam invaserunt & corpus atterunt, tertium addit dolorem lacerantem, diversum ab utrisque antecedentibus & ex variis causis oriri solitum, simul mentem & corpus mordentem. Priori apponit verbum quætere, quod vel ad conspectum rei abominandæ vel ad cogitationem imminentis discriminis, & jam agredientis solet certè accidere. Ast neutrum nobis persuadebit, non enim, si non ex potestate Grammaticâ, sed perspicuæ veritatis ratione, rem ipsam dimetiamur, perinde dicitur, *periculo ac ægritudine quati*: hoc in virum fortem ut imbecillitatis notam fortitudini repugnantem non cadere per inductionem in Tusculam. Quæst. lib. III. pag. 1168. edit. Gronov. validè argumentatur idem Cicero, è contrario viros etiam fortissimos in epist. ad fam. 9. lib. 1. pag. 724. periculis moveri asserit; maxima verò fortitudinis nota est præsentis animo confidentissimè resistere periculo, quare *quati & moveri*, cum aliàs sibi contradiceret ipse prælaudatus Cicero, in eodem subjecto, viro nempe forti, moraliter non esse idem & sic *periculo ac ægritudine quati* æquè dici non posse consequitur. Nec videmus nempe illum pulcherrimum, quem sibi effingit vir celeberr. longissimo tractu arcessitum, confunduntur enim extrinsecus contingentia, ut *periculo*, cum statu intrinsecò humani corporis & naturali præter

naturam immutato, quo si actiones quædam aut pars saltem aliqua lædatur, morbus, quò plures, aut si totum hic corpus occupet, eò magis universalis audit; & certè nihil quicquam, quod nos imbecillitatis aut præsentius arguat, aut fragilitatem corporis efficacius demonstret. Hinc morbum cum morbo, generali & vulgari distinctione *febris ægentis* sive *Querqueri* & *urentis* πύρετῶς simpliciter & propriè ita dictæ, quam *Causum* vocant, jungendo dolores ex utroque aliòve multò elegantius per antithesin connecti, in proximè autem cit. loc. sequentibus ab intrinsecis ad extrinseca, à communibus & minoribus ad majora, minas, supplicia, tormenta, cruces, non modo ad pericula, sed & præsentis mortis assurgendo manifestam digressionem fieri putamus.

Aliis altera ex edit. *Gelenii* magis arridet lectio cum *Querquero* quateris, quæ & revera naturæ ipsius rei & commodior & aptior; Huic præter supra dictum *Reinesium* & à Gronovio nominatos *Balduinum*, *Ursinum*, qui nobis non sunt ad manus, *Jo. à Wower* in not. ad Min. Fel. oct. p. III. *Petrus Colvius Brugensis* in not. ad *Apuleji* apolog. I. pag. 249. *Julianus Floridus* in notis ad eundem loc. pag. 846. ex *Pricæo*, favent & *Querqueri* vindices, non aliter accepisse *Minutium Felicem* in *Octavio* extra dubium ponunt. Cur vero *Elmenhorstius* & *Ouzelius* in suis commentariis ac notis edit. *Ouzel.* hunc locum quoad primum cum *periculo quateris*, intactum reliquerint, sequens autem cum *febris ureris* commentati fuerint, nescio, cum tamen illum *Elmenhorstium*, idem *Gronovius* ex opinione suâ vitiosè in edit. Hanovianâ *Querquero* commentantem nuncupet. Denique *Ludovicum Carri-*
nem.

nem, si mentem ejus *Apuleji* locus; mox referendus, subiisset, in partem hanc ultrò cesurum fuisse, nulli dubitamus; en quæ libr. II. cap. XVIII. E-mendat. & Observ. pag. 181. *Thes. Crit. Gruteriani* tom. III. insert. scribat: *Querquero* rectum esse videri poterat, nisi sequeretur; cum febris ureris, nam & *querqueram*, in febris esse in *Gellio* diximus: & alioquin *Querqueram*, ut in *Festo* est videre non *Querquerum*, dicebant antiqui, antiquiores libri: cum periculo quateris, quod tamen ipsum esse rectum & huic loco deberi temerè nolim asseverare.

Sed redeamus ad institutum, supra ex mente *Reinesii* diximus, *Querqueram* etiam absolute poni pro febre loco *Min. Fel.* jam modò excusso: quod itidem fieri videtur decantato illo *Apuleji* loco apolog. I. posse dici-tis ad res veneras sumpta de mari spuria & fascina, propter nominum similitudinem qui minus possit ex eodem littore calculus ad vesicam, testa ad testamentum, alga ad *Querquerum*? Ast non minus apud *Arnobium* in disput. adversus gentes libr. I. *Querqueram* pari modo usurpari constat, quando ait: Christus enim scitur, aut ad motâ partibus debilitatis manu, aut vocis simplicis jussione aures aperuisse surdorum, exturbasse ab oculis cœcitates, orationem dedisse mutis, articulorum vincula relaxasse, ambulatum dedisse contractis, vitiliginas, *Querqueras* atque intercutis morbos omniaque alia valetudinum genera, quæ humana corpora sustinere nescio quæ voluit importuna crudelitas, verbo solitus imperiòque sanare. Ita est, & quidem rectè; quis enim nescit sæpissimè Latinos adjectivis substantivè uti? interim tamen est & ma-

met *Querquera* s. *Querquerus* aded feбри specificum & proprium *adjectivum*, ut cum aliâ re compositum, quantum scimus, nullibi reperiatur: Sumitur autem *absolute*, non pro febre *in genere*, sed pro algente & cum horrore tremente *in specie*; quo cum adprimè concordat communis & vulgaris Germanorum loquendi modus, *Er hat das Kalte*; sic anus quædam à vagabundo scholastico appensâ obfignatâ schedâ olim curata refertur, quâ postmodum reclusâ inscriptum legebatur: *Die Alte hat das Kalte, hohl der Teufel die Alte, so vergeht ihr das Kalte*. Certum in eo omnes convenire quotquot hæctenus vidimus interpretes, *Querquerum* sive *Querqueram* *argentem esse & cum horrore trementem febrem*; licet unus alterve aut verbum aliquod destituat aut aliud supponat. *Festus* vocat *Querqueram* febrem, *gravem & magnam*; nam quidam *Quercum* dictam volunt, quod id genus arboris cum grave sit ac durum, tum etiam in ingentem evadat altitudinem, quibus duritiei & magnitudinis notionem tradit simul ac sævitiei, quam *Lucilius* versu supra citatum

Querquera consequitur febris, capitisque dolores
sequente exprimit:

*Infesti mihi, tanquam * Rondes Icadionque*

* quos sævissimos piratas fuisse Franc. Jan. F. Doufa notat.

Aurelius Opilius frigidam, ait, dici & cum horrore trementem. *Paulus Festi* abbreviator frigidam cum tremore, quæ ejusdem *Lucilii* versus *Factans me ut febris Querquera*, apertè satis indicat atque confirmat. conjunge hæc querqueræ attributa & nihil hic, quod non ipsius sit, dici videbis. Duram & gravem esse,
quia

quia chronica & totum corpus affligendo prosternit, negabit non Medicus; jactatio quasum, & hic ex frigiditate horrorem præsupponit & tremorem. Unicus est, nî fallimur, *Pricæus*, qui hunc *Apuleji* locum commentans, contrariâ stet sententiâ, negando *Querquerum* algidam esse febrem: Si *Querquerum*, inquit, ex se frigidum ad quid alga? ut intendatur frigus? nugæ. algam facete *Apulejus* ut remedium caloris posuit: *Querquerum* itaque censeamus oportet febrem calidam & siccam. Sed hoc ex fundamento convellitur & locus quæstionis de *Pricæo* à *P. Petito* Libr. 1. Miscell. Observ. Cap. XXII. dextrè vindicatur his, quæ transcribimus verbis: Quasi de legitimi remedii inventionem ibi ageretur; & non ad hominem esset argumentum, ad eorum scilicet redarguendam absurditatem, qui ex solâ nominum convenientiâ & allusione dijudicarent, quod cuique morbo opportunum esset remedium. Nam si *Querquerus* morbus vehementi frigore est infestus, tanto minus algida, & quicquid algori quocunque modo est affine, ei convenire par est. Et tamen captanti remedia ex eâ similitudine, quam nomina quarundam rerum præferunt morborum nominibus collata, consentaneum est algam ob hoc ipsum, quia algorem sonat, rigoris illius à quo *Querqueræ* febris dicta est, optimum esse remedium: perinde ut calculus litoralis eadem vocum vestigia sequenti, efficax esset vesicæ calculi medicamentum, cancer animal ulceris cognominis. Quæ similitudo nominum morbi & remedii manifesta in verbis *Apuleji*, *Pricæum* admonere poterat, *Querquerum* ibi induci eo sensu quo veteres acceperunt, pro eâ scilicet

licet febre, quæ agrotos frigore quatit; ab eo frigore & importuno tremore nomen adepta.

Denominari autem opinamur à *Quercu*, ut Latinum à Latino, quam ideò quidam appellatam existimant, quod hæc arbor gravis sit, sive quod in miram amplitudinem crescat, *Querquerum* enim grave ac magnum veteres dicebant, propter quod & febrem frigidam cum tremore *Querqueram* nominabant. *N. Perott.* Sed melius, quod à ventis concita, vel ab aliâ vi externâ impulsâ concussa que terribilem quendam stridorem & horrifera edat strepitum, quem antiquitus pro reverentiâ & majestate loco comparandis egregiè & mirâ calliditate in rem suam convertere noverunt sacerdotes gentiles, imò tantâ *majestate locum* & *sacro implevere timore*, ut Cæsaris milites agrè ad evertendum lucum Massiliensem, nisi Dux ipse, superstitione præteritâ, arreptâ securi primum ictum animosius intentâsset, induci potuerint, recitante *Lucano* de bell. civ. Libr. III. v. 429. & seq.

Sed fortes tremuere manus motique verendâ

Majestate luci, si robora sacra ferirent,

In sua credebant redituras membra secures.

Implicitas magno Cæsar terrore cohortes

Ut vidit, primus raptam librare bipennem

Ausus, & aëriam ferro proscindere quercum,

Effatur merso violata in robora ferro.

Et in dandis oraculis: Exemplo sit, vocalis illa *Dodoneæ Quercus* antiquâ religione, & oraculo omnium Græcorum antiquissimo, Delphico longè priori venerabilis, cujus mentionem facit *Homerus* *Odysl.* E.

Τὸν δ' εἰς δωδώνην φάτο βήμεναι ὄφρα θεοῖο

Ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο διὸς βελὴν ἐπακούσῃ.

Hunc

Hunc in Dodonem dicebat ire, ut Dei
 Ex quercu procerâ Jovis sensum audiret.
 Jovis itidem Ammonis in Africâ, de quô Silius Italicus
 libr. XI. c. f.

Mox subitum nemus, atque annoso robore lucus,
 Exiit, qualesque premunt nunc sidera Quercus
 A primâ venere die, prisco inde pavore
 Arbor numen habet, coliturque tepentibus aris.
 Ecce intrat subitus vatem Deus, alta sonoro
 Collisis trabibus voluuntur murmura ludo,
 Ac major notâ jam vox prorumpit in auras.

vide sis *Ant. van Dale* Dissert. I. de Oraculis vet.
 ethn. præsertim Cap. IX. & X. super hâc re proli-
 xius differentem. Sed ut ad institutum redeamus;
Martinius in *Lex. philol.* Quercum ducit à Græco
 κέρχω *exaspero* unde κερχαλέος i. e. ξηρός, σκληρός, ἰσχυρός
 & talem esse Quercum duram arborem & aspero cortice:
 uti verò nobis probatur prius, sic ratio denominatio-
 nis non ita commoda apparet, κέρχω enim vel κέρχο-
 μα non simpliciter *exaspero* aut *exasperor*, sed & ita,
 ut simul raucum creperumque sonet, significat; idem
 κερχάω, κέρχνω, unde verbalia κερχαλέος, κερχώδης, κερχ-
 νός &c. ex asperitate raucum & creperum quid sonans, quæ
Hippocrati & *Galeno* frequenti usu veniunt: κερκίς ra-
 dius textorius aut *pecten*, quam aptè & bellè hoc ver-
 bum cum proprietate motus sui congruit? & *Quer-*
querdulam à *stridulâ strepenteque voce* nuncupari, quis
 ibit inficias?

Nec alienum est, quod *Santra*, apud *Festum*,
Querqueram ex Græco, qui ejusmodi tremorem dicant
 κάρκαρον, deducat, & *Paulus* frigidam cum tremore

à Græco κάρκαρα certum esse velit dici, unde & *carcer*; hocque confirmari videtur eò, quod de Jugurthâ Numidarum Rege in carcerem detruso, attonitum simul ac cavillantem dixisse: Ἡράκλεις! ὡς ψυχρὸν ὑμῶν τὸ βαλανεῖον, *Mehercle! quam frigidum vestrum hoc balneum*, Plutarchus in Vitâ Marii & ex eo Freinfhemius in suppl. Liv. libr. XXXII. in loc. libr. LXVII. Liv. cap. XX. commemorat. item quod in *Evang. Matthæi* cap. viij. vers. 12. & cap. XXII. vers. 13. loc. parall. legitur: Δῆσαντες αὐτῶν πόδας καὶ χεῖρας, ἄρατε αὐτὸν καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ σκοῖος τὸ ἐξώτερον; ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. *Ligatis pedibus & manibus ejus tollite eum & conjicite in tenebras exteriores, illic erit fletus & stridor dentium.* κάρκαρα enim à nonnullis accipi traditur pro μάνδρας, *claustro* seu *septo*, quo noctu clauduntur pecora; item pro *speluncâ*: vid. *Stephani Thes. ling. Græc. & Scapulae Lex.* cui voci caput est καρκραίρω, *resono* i. *pulsatus vibro & tremo*, qualiter illud *Homeri Iliad.* Y

- - - κάρκαρε δὲ γαῖα πόδεσσι,

ὄρνουμένων ἀμυδῖς.

- - - *Sonitum autem dedit terra pedibus*

Concurrentium simul.

Quod & *Virgil.* libr. VII. *Æneid.* vers. 722. imitatur,

- - - *pulsuque pedum tremit excita tellus.*

Quibus concludimus, omnia hæc verba in unum eundemque sensum cadere, quæ licet secundum etymologiam Græcam à se invicem non deriventur, proximâ tamen affinitate cognata esse videri.

Febrim distinguit & explicat.

Febrim olim pro Deâ habitam & gentili veterum Romanorum superstitione ei & templa & aras dedicata fuisse ex *Cicerone* de nat. Deor. libr. III. sic loquente constat: Febris enim fanum in palatio, & Orbonæ ad ædem larum & aram malæ fortunæ Esquiliis consecrata videmus. *item* lib. II. de legib. Ara vetus stat in palatio *Febris*: quod ex eo *Plinius* Hist. nat. lib. II. cap. VII. de Deo, repetit. *Febrem* templis coluisse quorum ad huc unum in palatio, alterum in areâ Marianorum monumentorum, tertium in summâ parte vici longi extet *Valerius Max.* lib. II. cap. v. §. ult. perspicue consignat; idem *Cl. Ælianus* var. Hist. libr. XII. cap. XI. videre itidem est ex objectionibus, quibus vesanum illum cultum, ab ipsô *Cicerone* loc. cit. præced. improbatum, gentilisque religionis vanitatem priores Christianæ doctrinæ propugnatores acerrimè perstringebant, uti *Prudentius* in *Hamartigeniâ*

Par furor illorum, quos tradit fama dicatis

Consecrâsse Deas, Febrem scabiemque sacellis.

& *M. Minucii Felicis Octavius*: Cloacinam Tadius & invenit & coluit: pavorem Hostilius & pallorem; mox à nescio quô *Febris* dedicata: hæc alumna urbis istius superstitionis morbi & malæ valetudines. Iisdem & repetitis verbis lib. de idolorum vanitate *Cyprianus*; quosque omnes verbôtenus recensere nolumus, *Lactantius* lib. I. cap. XX. *Clemens Alexandrinus*

admonit. ad gentes pag. n. 24. *Augustinus* de civit. Dei lib. XX. cap. XIV. Lib. III. cap. XII. XXV. Lib. IV. cap. XXIII.

Statuam a. Febri in fanis erectam legisse non meminimus, illam quam *Lucianus* in philopseude pag. n. 339. Tom. II. fabulatur; triduo loquentem Eucratem fanasse aligida febre pereuntem - - ejusdem esse immittere febres in quos voluerit & eicere - - & paulo post seq. pag. multos ante pedes ejus obolos jacuisse, ac alia quoque numismata nonnulla argentea cera ejus cruri affixa, laminasque ex argento vota alicujus aut mercedem restituta sanitati eorum, quos febre liberarat. non *Febris* Deæ, nec alterius sospitatoris Divi, sed *magicam* seu *Talismannicam*, ideo ut fannis eludat effectam fuisse, ex noto authoris ingenio & argumento dialogi evincitur. Miramur sane *J. P. Thomasinum* hunc locum non inspexisse penitius, quando lib. de donariis veterum cap. XXV. de ultimo memorato ita judicat; plene profecto & curiose omnia, quæ ad superstitionis ritum spectant, quænam ea (*Statua*) tamen fuerit, nulla mentio. *Febris* fuisse haud dixerim, quum solis ea Romanis in honore esset; quin potius *Æsculapii*, aut *Hygiæ*, cujus venerationem à Græcis institutam in confesso est. bene quidem quò ad priora, secus de statuâ cujus fuerit, una enim eademque de quâ in præcedentibus Eucrates & quam *Pelichti* expressè nominat. Verum in ea remedia, quæ corporibus adnexa (melius fortè *adnixa*) fuerant, delata *Valerius Max.* loc. supra cit. innuit, quod de *votivis tabulis*, quibus morbus ejusque recuperatæ valetudini remedium inscripta erant, suspensis intelligendum esse apertè comprobatur. *Illud Tibulli* lib. I. Eleg. III.

Nunc Dea (Isis) nunc succurre mihi, nam posse mederi

Picta docet templis multa tabella tuis.

Strabonis itidem lib. VIII. de Epidauro agentis: Erat
 „verò (*Argis*) templum (*Æsculapii*) ægrotantium
 „multitudine usque quaque refertum, pendentibusque
 „tabellis, in quibus sanati languores erant
 „inscripti. Quemadmodum & in Coâ fiebat insulâ
 „pariter & Tricâ. Quibus cum & conferri potest
Plinii Hist. nat. lib. XXIX. cap. I. Interdum & in tabellis
 „titulum solebant adjicere in indicium, quis suspendisset & cur?
Ovid. l. 2. Amor. el. 13. ubi pro Corinnâ prægnante vota facit:

Adjiciam titulum, Servatâ Naso, Corinnâ;

Tu modo fac titulo muneribusque locum.

Et *Metam.* l. 9. in fin.

--- dant manera templis,

Addunt & titulum, titulus breve carmen habebat.

Stattius l. 5. sylv. 2. v. 147.

Belligeris hæc dona diis, hæc tela dicavit:

Cernis adhuc titulos;

„Quod & suo tempore in Italiâ durasse scribit *Georg. Fabric.*
 „in Româ p. 160. Et adhuc iis in locis, ubi pontificiis
 „superstitionibus inescati degunt homines, præcipue in
 „Italiâ, moris esse novimus, ut à morbis aliisvè malis
 „liberati pictas tabellas in Sanctorum ædibus suspendant,
 „adjecto brevi titulo qualis hic: PER GRAZIA RICEVUTA.
 „Quasdam igitur tabellas in honorem tantum numinis gratique
 „animi indicinam ab ægris sanitati restitutis suspendas
 „fuisse judico: quasdam vero, adjunctâ historiâ tum morbi,
 „tum remediorum. *Meibomius* Exerc. philol. med. de incub. in fanis deor. med. c. fact.

§. XXVII. Inscriptionem notabilem in Transylva-
niâ saxo incisam & Deæ Febri consecratam, *Zamosii*
indicio exhibet *Thef. inscript. Gruteri* No. I. pag. 97.

FEBRI. DIVAE. FEBRI.

SANCTAE. FEBRI. MAGNAE.

CAMILLA. AMATA. PRO

FILIO. MALE. AFFECTO. P.

five supplicans. five votum solvens.

Iratis etiam diis aras erectas & victimas sacrificatas
à Romanis testari nummos *vejovis*, *pavoris*, *pallor-*
is & *Febris* &c. *B. G. Struvius* in *Bibliothecâ numis-*
matum antiquorum cap. II. pag. 160. tradit, quorum
binos extremos *vejovis* & *Febris* obvios non habui-
mus, verum mediorum *pavoris* & *palloris* duos fa-
miliæ *Hostiliæ* insignes *Cont. Thesauri Branden-*
burg. interpr. *L. Begero* pag. 557. pictos exhibet,
de quibus alter interlocutorum *Archæophilus* *Histo-*
riam, inquit, memini me in *Livio* (lib. I. cap.
XXVII.) legisse, appositè ad numismata in quorum
primo Caput *Pavoris*, in secundo autem *Palloris*, ade-
ò nativis ductibus expressit sculptor, ut etiam in
argento affectus videas, licet vitâ destituto.

Quâ verò ratione actum fuerit, numina aded
invisa tantâ religione prosequi, anxiam inquisitione
non indiget, quippe ex loco *Val. Max.* manifestè pa-
tet, præmittentis: Et cæteros quidem ad benefacien-
dum venerabantur: *Febrem* autem ad minus no-
cendum, templis colebant, idem *Alex. ab Alex.*
Gen. dier. lib. I. cap. XIII. non ut opem ferret,
sed ne obeset, sicut *febris* phanum & pleraque nu-
mina præsanctè coluere: & paulò post. Sed quod
de malâ *Fortunâ* & *Febri*, idem de *Postvertâ*, &
Profâ,

„Profâ, quarum Romæ duæ aræ fuere, ac de Væjo-
 „ve, Timore & Pallore, atque Aurruncō & Robi-
 „go diis, dictum accepimus. Siquidem hujuscemo-
 „di numina, ne quid obessent, nevé aliquid afferrent
 „incommodi, Romani persanctè habuere, quos cane
 & ove placabant. Ast neutiquam tunc demum nata
 erat illa Romanis religio, quæ Ægyptiorum prima
 & vetustissima fuerat; Verissimum enim est omnem
 idololatriam sive multiformem tot commentorum
 Deorum Dearumque cultum ex malè cognitis Ægy-
 ptiorum Hieroglyphicis ortum duxisse, utpote qui-
 bus rerum divinarum & naturalium mysteria, instar
 meretricis sine velamine nudæ, prostituere piaculo
 erat, non enim pati ista arcana in aures pollutas
 apertis verbis introire, solis prudentibus & summa-
 tibus viris, scientiâ interprete, reservata, contenti
 ut sint reliqui ad venerationem figuris & involu-
 cris defendentibus à vilitate secretam: vid. *Lil. Gy-
 rald. oper. Tom. II. in præfat. ad Pythag. symbol. in-
 „terpr. col. 637. & 638.* & certè errorem hunc,
 „in speciem humanam effigiandi Deum, Afris, Græ-
 „cis aliisque gentibus inde natum esse, quod à pri-
 „mis mortalibus acceperant, Deum condidisse pri-
 „mum hominem ad imaginem suam, (*Genes. cap. 1. v.*
 „26. & 27.) idcirco & ipsum Deum humanâ figurâ
 credidisse notat *Cluverius German. ant. libr. 1. cap.*
XXXIV. inde ab Ægyptiis ad Græcos & Latinos, imò
 per totum orbem disseminata & propagata ista
 fuit religio, ita ut si incognitos olim & Orientis & Oc-
 cidentis cum Septentrionalibus & Australibus popu-
 los spectes, non longè disparem observabis ex eodem
 principio, cum idem *Sol* illis & luceat & occidat;

quod

quod non absque causa dicimus; *Ejus* enim cultus, neglecto summo creatore & vero Deo, aut non cognito, & antiquissimus & toti ferè orbi, licet diverso nomine, communis: Suspiciebant omnes fulgentissimi hujus sideris præminentem majestatem & inde benignissimos in se redundantes effectus, virtutes in res naturales largè effusas, varièque determinatas potentias admirabantur; unde toties numina eorumque denominationes commentati sunt, quoties affectionem alicujus rei, aut vim majorem extra se politam adverterent. Ita tamen ut quotquot reliquorum sint numinum eorumque operum cuncta ad unicum summumque *Solem*, tanquam principium referri debeant, quod fufius docet *A. Macrobius* in Saturnalib. libr. I. cap. XVII. & aliis; sufficit nobis ex eò, cap. XXIII. indigitasse, brevisissimam precationem Theologorum gentilium in sacris: Ἡλίου πάντοκράτωρ, κόσμος πνεῦμα, κόσμος δύναμις, κόσμος Φῶς, i. e. *Sol omnium creator, mundi spiritus, mundi potentia, mundi lux*, quæ indicant potentiam Solis ad omnium potestatum summitatem referri; & demonstrant:

Solem esse omnia.

Ergo & *Plutonem*, *Jovem*, *Liberum patrem*, & *Apollinem*, unum eundemque esse &c. uti apud *Macrobius* l. c. cap. XVIII. Consultus, inquit, *Apollo Clarius*, quis Deorum habendus sit, qui vocatur *Iao*, ita effatus est:

Φράζομαι τὸν πάντων ὑπάτων θεὸν ἔμμεν ἰάω χειματὶ μὲν τ' Αἴδην, Δια δ' ἑαργε ἀρχομένωιο, Ἡ ἑλιον δὲ θερεος, μεσηπώεσ δ' αἰβεὸν ἰάω.

Cogita summum omnium Deum esse Iao;

Hieme quidem Plutonem, Jovem autem vere incipiente;

Solem æstate, autumno festivum Iao.

non solum hospitaes, beneficos, juvantes, sed & è contrario, si numina læsa fuerint, iratos, ultores, tonantes, infestos & ferales; ideoque notabilis locus *A. Gellii Noct. Att. lib. V. cap. XII.* præmissa etymologia nominum *Dijovis & Vejovis*: Simulachrum igitur Dei *Vejovis* quod est in æde (Romæ inter artem & Capitolium) sagittas tenet, quæ sunt videlicet paratæ ad nocendum, quapropter eum Deum plerique *Apollinem* esse dixerunt, immolaturque illi ritu humano Capra; ejusque animalis figmentum juxta simulachrum stat. Propterea *Virgilium* quoque ajunt, numina læva in *Georgicis* quoque deprecari, significantem quandam vim esse hujusmodi Deorum in lædendo magis quam juvando potentem. Versus hi sunt: Lib. IV. 6. & 7.

In tenui labor, at tenuis non gloria, si quem

Numina læva sinunt, auditque vocatus Apollo

Insignis pariter nota *Servii* in vers. 65. & 66. eclog. v. ejusdem

Sis bonus, ô foelixque tuis! en quattuor aras:

Ecce duas tibi, Daphni, duas altaria Phœbo;

„Sagittæ, quibus infernus Deus & noxius judicatur.

„unde & *Apollo* dictus ἀπὸ τῆ ἀπολείν, (à perdendo.)

„Hinc etiam *Homerus* *Apollinem*, tam pestilentia di-

„cit quàm salutis authorem; & *Horatius* ait *carm.*

facul. stroph. 9.

Condito mitis placidusque telo

Supplices audi pueros Apollo.

„Unde *Virgilius* rationis hujus peritus; per altaria,

„supernum numen ostendit; per parem numerum,

„infernam indicat potestatem: quò *beneficum* eundem

„& *maleficum* deum esse declaratur; quare & nonnun-

quam albis & splendidis, nonnunquam cœrulis sive atro colore infectis simulachris, geminam sui numinis & speciem & potentiam significantibus pingebatur. Sic *Meander* in libr. de mysteriis: Diis inferis atras, cœlestibus purpureas convenire, ait, quippe color albus faustus, auspiciatus & bonus censebatur, è contrario niger sive ater inauspiciatus, infaustus & malus, quali Cassio Parmensi *Val. Max.* lib. I. cap. VII. §. 7. & M. Bruto, *Plutarcho* eum recensente, *κακοδαίμων* sive *malus Genius* apparuisse dicitur: *Horat.* lib. I. Satyr. IV.

Hic niger est, hunc tu Romane caveto.

Zoroaster referente *Plutarcho* de *Iside & Osiride* pag. n. 369. bifarium Deum statuit boni alterum, alterum mali opificem, illum nomine *Oromazan* meliorem similem esse luci, hunc pejorem *Areimanum* tenebris itemque *Dei & Daemonis* caractere ab aliis distingvi; utrumque horum viginti quatuor (conjunctim 48.) quemque naturæ suæ conformes minores condidisse deos *ἀντιτέχνες* & vicissim in quolibet hæmispherio duodecim collocasse, quorum dominio & potestati quævis mundana subjaceant & pareant: apparitores sive vocentur, Geniive boni & mali. Hoc ovum illud *Zoroastræum* mundi symbolum, cujus schema *P. Athan. Kircherus* in *Oed. Ægypt.* Tom. III. Syntagm. V. Obelisc. Barberin. cap. III. pag. 274. & 275. exhibet & explicat: conspiciuntur in eo bonorum & malorum geniorum notæ, apices nimirum adversâ vicissitudine non solum directis, sed & candido nigroque colore alternantes, sole in medio *Zodiaci* posito. Exindè Genii natalitii, sanctis etiam patribus bonorum & malorum angelorum nomine credi-

crediti, deducti videntur, de quibus *Horatius* lib. II. Epist. 2.

Scit Genius, natale comes qui temperat astrum,

Naturæ Deus humanæ, mortalis in unum

Quodque caput, vultu mutabilis, albus & ater.

Priscos itidem Germanos, imprimis malum Deum, quem atrum dixere, veneratos fuisse non reticendum, & fortè de Noricorum Deo *Tybileno*, quem *Tertullianus* in Apologet. cap. XXIV. c. f. *Belenum* vocat, & *Endovellico* veterum Celtarum, præter *Reinesium*, quædam minus obvia nobis suppeterent, nisi odiosa prolixitas, in quam præter intentionem dilapsi sumus, prohiberet, quare unico exemplo, quo res satis inclarescit, apud *Helmoldum* lib. I. Chronic. Slavorum cap. LII. (LIII.) consummamus, quando scribit: Est autem Slavorum mirabilis error: nam in conviviis & comotationibus suis pateram circumferunt, in quam conferunt, non dicam consecrationis sed execrationis verba, sub nomine Deorum, *boni* scilicet atque *mali* omnem prosperam fortunam à bono Deo, adversam à malo dirigi profitentes, idè etiam malum Deum suâ lingvâ *Diabol* sive *Zerneboucg*, id est, *nigrum Deum* appellant. Quod exindè mutuatus est *Cranzius* *Vandalicæ* lib. III. cap. XXXVII. & *Vandalis* suis, nec perperam, tribuit, quos eò expeditionem fecisse, ibique confedissee ex historiâ pariter ac vestigiis constat, cum *Lemgovie* metropoli comitatus *Lippiaci* hodiè supersint binæ mœnium turres draconibus gentilitiis, altero rosis decoro, altero orbi superimposito apicibus erectis & eminentibus conspicuo, insignes; illam *Zerneboucg*, hanc solis symbolum *Gutersboucg* antiquo nomine appellant.

pellant. Neque exolevit hujus monstrosæ religionis cultus, apud Brachmanos reliquosque Gentiles, quotquot numeraveris, hodièque servari, quævis ferè hodièporicorum pagina docet, ut plura ejusmodi recensere planè supervacaneum foret: Satis ex præpositis patere autumamus, cæcos istos Gentiles, vero lumine divino, ex quo omnia cognoscimus, destitutos, in tantâ confusione numinum circa quorum originem æquè ac officia incerto pede ferebantur, dæmoniis istis, quorum nomine non rarè morbos dicebant, & consequenter Febri Deæ, tanquam supposito personali majoris noxæ formidine sacra fecisse.

Sed aliquantum digressi revertamur ad *Febrim*; dicitur hæc à *februo*. *februare* verò significat purgare & purum facere, expiare, lustrare: hinc *februum* quidquid piat purgatque; & *februmenta* purgamenta: *Censorinus* de die nat. cap. XXII. unde & *Februarius*, aliis *Februalis*, Romanis *Februlis*, extremus anni mensis quem veteres à Martio inchoabant, quod tum populus februaretur *i. e.* lustraretur ac purgaretur; idcirco & quæcunque denique purgamenti causâ in quibusque sacrificiis adhibita, *februa* appellabantur, purgatum verò *februatum*; *Sext. pomp. Festus* de verb. signif. lib. VI. in voce *Februarius*. & *Ovid.* lib. II. *Fa-*
stor.

Februa Romani dixerè piamina patres,
Vid. & *Varron.* de L. L. libr. v. pag. n. 46. nec obstat quosdam à *ferendo* deducere; ut *Isidorus* orig. lib. IV. cap. VI. *Febris* à *fervere* dicta est, est enim abundantia caloris: & *Servius* ad *Virgilii* vers. 59. lib. III. *Georg.* profuit incensos æstus avertere, febrem id esse commentatur. A *ferveo*, enim seu *ferbeo ferbis* &
per

per metathesin *febris*, sic *Jos. Scaliger* locum *varronis* de Re Rust. lib. 2. cap. 1. Qui si à labore febrem habent ad apertum humido spiritu. Nam, *pergit*, scriptum prius suspicor *ferbent*, pro *fervent*, undè postea *febrem*. *J. G. Vossius* in Etymologico: Estque *februorum* vox eâ formâ à *fervendo* facta, quâ *febris* ab eodem verbo dicitur: nempe à *ferveo* seu *ferbeo* est *ferbum* & trajectis literis *februum*: quodque magis ex proprietate rei æquabili demonstratur: *Fermentum* sive *fervimentum*, quò *massam* in *pistrinis* asurgere & rarefcere; quò *vinum* & *cerevisiam* à *fæcibus* purgari videmus; itidem à *fervendo*: *Febris* verò, quatenus aut quò respectu *febris* dicitur, nil aliud quàm *massæ sanguinæ* purgatio per fermentationem præternaturalem & impetu violentam, quam *effervescentiam* vocamus, ad differentiam *fermentationis* blandæ & naturalis, quarum neutra absque calore minore majoreve in actum traduci potest; non secus ac agris

----- *Omne per ignem*

Excoquitur vitium atque exudat inutilis humor.

Virg. Georg. I. v. 87. & 88. sic & *lustratio* quæ *moralis καθαρσις*, igne plurimum, & *ferventibus undis* fieri consueverat: uti *Ovidius Fastor. lib. IV. vers. 785. & 786.*

Omnia purgat edax ignis, vitiumque metallis

Excoquit. Idcirco cum duce purgat oves.

Ideoque non inconvenienter ab *Hippocrate* vehementissima febris πυρρός q. e. ignis absolutè dicitur, πυρρός verò leviozem significat, quandò a. illam, semper ὀξύς vel ἄγριος, *acutus* vel *ferus*, additur: Interdum πυρρός καὶ ἀνίφρασις *rigor* & *horror* seu *horridus ri-*

gor appellatur, vid. *Scap. Lex.* voce $\pi\upsilon\rho$. quod benè notandum. Gal comm. 1. in lib. de rat. vict. in morb. Ἡ ἰσχυρὴ γένεσις ἐκ τῆς ἐμφύτης θερμότητος, ἐπὶ τὸ πῦρ ἐστὶν ἰ. e. Febris generatio est calidi nativi in igneum conversio. Antequam verò distinguamus febrem, præmittere duximus, quæ Foës. in Oecon. Hippocr. de hac re hunc in modum commentatur: $\pi\upsilon\rho\epsilon\lambda\theta\upsilon\sigma\iota\varsigma$ h. e. febrem vocaverunt antiqui eam febrem quæ accendebatur ex humorum putredine absque partis alicujus inflammatione, & quæ morbum per se constitueret, non alteri succederet, aut ejus esset symptoma, eâque ratione ægrum febricitare aut à febre affligi & tentari accipiebant. Reliquas verò febres, quæ ex partis alicujus inflammatione vel affectu incendebantur eas ex partis denominatione efferebant, ut pleuritidem, peripneumoniam, hepaticidem, aut splenitidem: in quibus febris *symptoma est non morbus*. Quibus lentam & hecticam adnumerabis.

Quò præmonitò, & quæ in censum nostrum veniat *Febris*, distinguimus in *algidam* sive *intermittentem* & *æstuosam* sive *continuum*, hæc ut plurimum cum horrore aliquo aut breviori invadit, qui frigus dici non meretur, insequens autem æstus nunquam intermitit, licet interdum remittere, interdum exacerbari videatur, quo minus affligit eò *benignior*, quò plus, eò *magis acuta*, aut cum subitanâ virium dejectione *maligna* dicitur, non causâ sed gradibus diversâ. Illa non continuò, sed per intervalla reciprocante paroxysmo iterumque desinente urget ægrum, ita ut oscitatione & pandiculatione præviis, ab extremis sensum incresecente jactetur frigore, quem excipit
subse-

subsequens æstus, implacabili siti molestus, quò respectu πυρετός, si ex opposito nolis, fortassis à Græcis dicebatur, modò hóc, modò illò magis infenso; frigore verò tantum uri, quod beatus noster *Sylvius* in nosocomiò academico vid. ejus prax. lib. I. cap. XXX. observavit, rarissimum est: algida verò, quando absolute dicitur, quod præeunte algore se maximè ab aliis distinguat. Triplicem hujus prisco tempore, non longè etiam abhinc speciem ad incurfionis typum asferebant Medici, *quotidianam* videlicet ex pituitâ, *tertianam* bile, *quartanam* melancholiâ ortivam; moderno verò tempore perspicaciores *quotidianam* strictè sumtam, quæ reverà *tertiana* duplex, non agnoscunt, neque pituita sola febrì producendæ sufficit; Ideoque *Tertiana* & *Quartana* agmen ducunt & norma sunt, quâ duplices, triplices multiplicesve, item *quotidianæ*, *quintanæ* & sic porrò reliquæ febres demetiendæ; Si autem alterius cum alterâ e.g. *continuae* cum *intermittente*, concurrant symptomata, *composita* exsurgit febris, qualis *hemitritæa* est, ex principio judicanda. Denominationes alias febrium, quæ symptomata respiciunt cum aliis frequentia, formalemque essentiam febris neque determinant neque distinguunt, ut *siticulosæ*, *famelicæ*, *deliræ* &c. sanè plebejas non attendimus, & quis non ridebit intelligens cum malè cognitam *hemitritæam* sive *semitertianam*, *Vomitoriam* nuncupaveris.

Masæ Sanguinæ fermentationem præternaturalem esse Febrim, qualis sit, supra diximus, quod ut è clarius ex opposito pateat, de genuinâ naturalis status indole non ex superficiali, sed verâ philosophiâ, quidpiam prælibare, haud abs re fore existimamus.

Tria

Tria omnium mixtorum corporum, sic & sanguinis principia hypostatica *Sal, Sulphur & Mercurium* agnoscimus; *Sal* omne coagulationis fundamentum, solida reddit corpora, & cum fixum sit proindè & alia figere potest, hinc rerum durities & quodcunque corpus coagulatum est, beneficio salis immediatè coagulatum est. h. e. quod *Paracelsus* lib. de Morbis Tartareis cap. IX. pag. 297. edocet, *Ein jeglich Ding, das in ein Corpus gehen soll, das musz durch die Coagulationes geschehen. Nun ist Coagulatio Spiritus Salis, in demselbigen ist die Krafft Coagulationis, also werden alle Corpora durch den Spiritum Salis in das Corpus coagulirt. Nun wissen auff solchs, dasz der eigenschafften Spiritus Salis coagulationis mancherley seynd: Eine die da coagulirt ins Holtz, die ander in Gemmas, ander in Kräuter, ander in Metallen, ander in Stein, ander in Sandt, &c. Jedoch ist alles Spiritus Salis, derselbige ist Heros coagulationis. wo nun solcher Spiritus ist, und hat das Subjectum unter ihm, so coagulirt er dasselbige Subjectum in sein Corpus. Also handelt er in der gantzen Welt, also ist er auch im Menschen, nachdem und es geordnet ist: Und der Spiritus Salis coagulirt also ein jegliches Corpus in sein Ordnung, seiner prædestination. Coagulationem intellige solidam non fluidam. Aliàs Mercurius & Sulphura inflammata coagulari solent: & tamen illa coagulatio non accedit ratione Salis fixi, sed volatilis facti: Quamvis ex fixo salia sulphuris & Mercurii dimanaverint, Sal coagulat liquida & fluida: solvit verò solida & crassa, quando in liquore convenienti resolutum habetur & debitè applicatur: nec contradictionem dicas, si idem sal certo respectu & solutionis principium statuitur. Sulphuris officium est, pingui & oleaginosâ viscosâque suâ substantiâ salis propositam congelationem benignâ*

„gnâ commixtione temperare, ne soliditate ac con-
 „cretâ salium proprietate ligati Spiritus mechanici,
 „actionum principes officiorum injusto committeren-
 „tur dispendiô. *Mercurius* verò, quô nomine non vul-
 „garis ille (quod & de Sale & Sulphure intelligi volu-
 „mus) sed omnis aqua activâ aliquâ virtute dotata phi-
 „losophis dicitur, licet magnâ analogiâ respondeant,
 „assiduâ irrigatione duo priora actionum frequentia
 „ad siccitatem & senium in horas festinantia, fove-
 „ret, fluidâque & labili substantiâ, quâ quicquid pe-
 „netrabile est penetrat, mixtionem omnium facilem
 „redderet, quâ necessitate adjunctus est Sali & sulphu-
 „ri *Mercurius*. *Sulphur*, qui igni comparatur, non per
 „se subsistit, sed in Sale, omnis substantiæ fonte & origi-
 „ne fundatur, indeque nutritur, æquè ac *Mercurius*, ἀνα-
 „λόγως *Aqua* aut *aër*, quo mediante tamdiu in hoc a-
 „git, usquedum universam Salis fixi naturâ in volatilem
 „transmutaverit atque ex inferiori statu in superiorem
 „& gloriosum (ita loquuntur Philosophi,) exaltaverit,
 „ut ita Salis, sine quo diu stare non potuissent, beneficio
 „ejus starent, quippe Sal, quia solida substantia subtiles
 „operationes peragere per se non pote est: ac proinde
 „in Sulphure & Mercurio ejus potestates ad actum dedu-
 „cuntur. Hæc illorum actio etsi reciprocâ contentio-
 „ne & mutuâ pugnâ perennis sit, nihilominus amicabili
 „connubio junguntur unitaque virtutes & proprietates
 „suas illæsas custodiunt, licet confundantur; tamque mi-
 „rabili harmoniâ inter se conspirant, ut unum sine altero
 „nec esse nec operari velit, cumque substantiam simila-
 „rem sensibus exhibere debeant, tria unita & invicem
 „mixta esse oportet. In his principiis omnium naturali-
 „um actionum potestates vigent & quæ sunt eorum be-

neficio absolvuntur. Hæc *Calidum innatum & Humidum primigenium* de quibus *Ovidius* lib. *Metamorph.* Lib. I. v. 430.

Quippe ubi temperiem sumserè humorque calorque

Concipiunt : Et ab his oriuntur cuncta duobus,

Cumque sit ignis aquæ pugna; vapor humidus omnes

Res creat, et discors concordia fœtibus apta est.

Hic est motus ille in principio à Deo per verbum fiat inditus, quem *Moses* non prius quam in opere diei quinti (*Gen. cap. I. v. 20. & 21.*) voce יִשְׁרֵזוּ *jischrezu* & שְׁרֵזוּ *Scharezu* nec sine mysterio exprimere voluit: Hic motus ille, quem fermentationem naturalem vocamus, quò generamur, nutrimur, & movemur, unò verbò vivimus & benè vivimus stante eâ principiorum æquali crasi & unionè; hinc temperamentum *εὐκρατον* sive sanguineum, prævalente verò illorum uno cholericum, phlegmaticum aut melancholicum rectè dixeris: Quicquid quidam in philosophiâ secretiori minus versati obganniant, quorum omnis de nomine contentio & qui, si rei nomen supprimatur, continuo rem ipsam è medio tolli putant: Sed veritas semper est una; fallunt alios & ipsi egregiè falluntur. Pergimus; neutiquam verò, primâ suâ vi perpetuò starent hæc principia, quin potius mutuò attritu consumantur & naturali lege decrescant, nisi ex elementis communibus macrocosmi, aut alimentis & vestiantur & restaurentur & sustententur: in his eadem, sed impuritatibus omninò, maledictionis divinæ symbolo obvoluta delitescunt principia, quæ quidem à crassioribus, quibus constricta compedibus concoctione & digestionè liberantur, excrementis, sulphure nempe fœtido cum magis terrestribus per posteriora & salinis minus evictis aut sero dilutis partibus per urinam excussis; transeunt tamen, quædam cum chylo

chylo ad cor ulteriori fermentationi reservatæ aut pro-
 ratione primæ concoctionis vitiosæ, quas secunda &
 tertia corrigere nescit, quæ eam aut incongruente co-
 piâ impediunt aut inimicâ qualitate corrumpunt.
 Accedit *aer* externus, fugacis Mercurii instaurator &
 elementum analogum, tantâ necessitate conspirans,
 ut cum à cæteris operibus feriantur, à spirandi tamen
 functione nulla animalibus requies conceditur. Qua-
 propter & à *Paracelso* non frustra *Mysterium magnum* vo-
 catur: ille statu suo, quò æquè ac flatu aut affusione fri-
 gidæ ebulliens aqua sistitur, sanguinem efferventem
 cohibet, non solum, ne nimis volatilia & sui juris facta
 principia exhalent, sed & ut discretas sulphuris fuligi-
 nes recedens secum vehat: grandiori verò igne ex-
 stans sulphur sanguinis eò magis exagitatur, quo fit,
 ut sublato glutine reliqua principia à se invicem sepa-
 rentur & exaltatione immodicâ dispereant, liquami-
 ne saltem putrido relicto. Hinc videre est, unde *corru-
 ptio* & quomodo per fermentationem etiam *moriamur*.
 Ex his quid *febris*, & quid *fermentatio* præternaturalis a-
 bundè patet; quibus cognitis, typum ejus secundum
 gradus facilè distingues: in compendio rem sic habe;
 stante integrâ & salvâ mixtione principiorum, sanguis
 ab excrementis naturali fermentatione per consueta
 emunctoria purgatur munerique suo ritè peragendo
 est: auctâ quantitate ex aère & alimentis, causis exter-
 nis, licet non ad eò æquali proportione, molis æquè ac
 virtutis, turbatur quidem mixtio sanguinis præter na-
 turam asurgente effervescentiâ, integrâ tamen inte-
 rim manente unione principiorum, quâ illuvies copio-
 sius ascita feliciter quidem ast impetuosè ejicitur, aut
 consumitur. Talis est febrium intermittentium ra-

tio, quibus defuncti & februatî postea saniores evadunt, quò respectu etiam *salutares* vocantur. Verùm in continuis violentiori sublimatione nexus principiorum dissolvitur, quæ à se invicem separata evanescent, quò major hæc separatio, tanta major putredo & corruptio, Sulphur enim & Mercurium ope Salis conservari supra assertum, quò minor & hæc minor, parili modo à minori ad majus per gradus transeundo febres benigniores, deinde acutas, postremò malignas, & quomodo interdum intermittentes in continuas degenerent haud difficulter judicabis: liquent hæc omnia musti, rudi quidem, sed naturæ convenienti exemplo, illud fermentatione suâ ordinariâ à facibus purgatur & copulatis principiis, in vinum abit naturæ amicum, sublimatis verò spiritibus aut incendio deperditis, nil nisi vappa aut inutile & inimicum phlegma reliquum permanet.

Frigus, quod in intermittentibus æstum communitè præcedit, à sale fixo dependet, quod ut eò melius cognoscatur, duplex motus advertendus erit, alter propulsivus, coarctans, concentrans; alter intestinus, expandens & rarefaciens; illò frigus, hoc calor inducitur, uti uno ore & calidum & frigidum spiramus; priori modo succurrente inspirato aëre sulphur in sal agit, quod firmiter eò cogitur, usque dum crescente vi sulphuris partes ejus contrario motui obtemperent & exæstuent. Ita sole oriente frigus intenditur, & lignum *Quercinum* firmiori texturâ solidius, durius & gravius, quàm pertinaciter admoto igni obnititur, donec incendio victum multò fortius urat; confer hoc cum *Querquero* & videbis quàm aptè & in hoc conveniant. Elegans experimentum à Dno. *Frid. Stario* Med. D. in congregatione Societatis Regiæ institutum, de frigore
per

per insignem ebullitionem producto, ubi frigidi calidi-
 que paroxyfmi febrium liquoribus quibusdam com-
 mixtis fimiles esse ostenduntur; ex tranfactionibus
 philofophicis Anglicis n. 150. 10. Aug. 1683. in *Actis E-
 ruditorum Lips. mens. Octobr. A. M. DC. LXXXIV. pag. 463.*
 recensetur, si placuerit, evolvendum. Accessiones
 demum periodicas fieri putamus, quod consumpta fe-
 brilis paroxyfmo materia statum tempus requirat, quò
 eadem quantitate circulatione sanguinis & humorum
 in officinâ cordis denuò colligatur & maturefcat; sul-
 phur enim quamdiu sali fixo non sufficit, neutiquam in
 operationem transit; motus itidem magis fixorum præ-
 fertim terrestriû saburrâ adgravat9 tardior, unde non
 ita facilè solubilis, & tertianâ integro diei spatio poste-
 rior, contumax *Quartana*: quapropter & quod intelli-
 gentiâ quâdam non errante dirigatur, à *Pythagoricis*,
Priscano, *Octavio Horatiano*, & aliis perveteribus Medi-
 cis *Saturni filia* dicta est, in cujus curatione nil pollere
 medicinam *Plinius* scripsit; pollutionibus, ut sunt cæ-
 des, culpa, menstrua, sanguinis potus, sacrarum avi-
 um vel vetitorum animalium carnes cibo datæ, solum
 curari censuit *Democritus*: Quidam eam interpretan-
 tur *Plinii* locum lib. VII. cap. 50. *Et esse morbum aliquem
 per sapientiam mori.* Interim peculiare quid à veteri-
 bus, præter hominem, nulla animalia *caprâ* & *leone* ex-
 ceptis, febre tentari curiose observatum est: eas nun-
 quam sine febre *Varro* de *R. R. L. II. c. 3.* pronunciat:
 Sacerdotes autem *Ægyptios*, si febricitantem homi-
 nem & auxilia sibimet comparantem significare volue-
 rint, leonis fimiâ vescentis hieroglyphicum ponere so-
 litos fuisse *Pier. Valerian.* in hieroglyph. Lib. I. cap. X.
 commemorat.

Præmissâ ita Febrium summâ, cujus *Querquera* sit, inquirendum restat: continuis adnumerare, ne minima quidem nota indicio est; è contrario verò intermittentium esse, cum frigore tremulus horror arguit ac demonstrat, quæ verò ex his adeò exactè determinari nequit. Tertianam vix quis respicit, cum quartana uno quasi ore gravior ab omnibus ferè pronuncietur, contra *Hippocratem* Lib. I. Epidem. Sect. III. asserentem, securissimam omnium, & facillimam & longissimam esse Quartanam. Non enim solum ipsam à se ipsâ talem esse, sed etiam ab aliis magnis morbis liberare. H. *Mercurialis* Med. pract. Lib. V. de febr. cap. XI. cum aliis Quartanam *Zerzeram* liberè vocat, sed cur *Querquera* vocem ex Lucilio & Plauto, in illam transmutet, modò non assequimur; sæpiùs *Variar. ejus lect.* libr. VI. cap. XX. propterea citatum vidimus, cum verò nobis saltem sint istorum IV. Venet. 1571. impressi, non impetrare potuisse reliquos dolemus, fortè curatius quid in iis prodidit, quò nostra illucescerent. Alii & quidem majori jure *Hemitritæam* sive propriè ita dictam *semiterzianam* esse contendunt; illam, quam *Φρινώδη* Græci nominant sive *horridam*, *Hippocr.* epidem. I. non quòd initiò solum accessionis horror appareat sed et in maximum tempus permansionis duret; ex continuâ & intermittente tertianâ cujus utriusque symptomata secum habeat, composita dicitur, sæpissimè tamen ex alicujus visceris inflammatione fieri, quæ verò nostra non est. Prolixiorem ejus characterem *Galen.* libr. II. de differentiis febrium, & *Sennertus* libr. II. de febr. cap. XXI. suppeditabit: multò hæc, si *χρονισμὸν*. excipias, quartanâ gravior, & *Hippocrate* teste, longè periculosior; quod & *Q. Serenus Sammonic.* satis ita confirmat:

Morti-

Mortiferum magis est, quod Græcis Hæmitritæum:

Vulgatur verbis: hæc nostrâ dicere linguâ

Non potuere ulli, puto nec voluere parentes.

ast neminem latere arbitramur medicum, in diversis subjectis eandem specie febrem modò mitiorem & levio- rem, modò exasperatam & gravio- rem affligere; mitior & levior, sive quartana aliavé, neutiquam Querqueræ nomen meretur; cumque Tertiana, aliâs benignior, illam interdum acerbitate superet: itidemque sola intermittenti- um febrium differentia in magis vel minus fixo aut volatili principiorum eorum- que excrementorum, quæ verò in abstracto & concre- toritè considerabis, consistat: nullam omninò earum in specie Querqueram dici posse judicamus, sed hæc, in ge- nere *frigidam esse & cum horrore trementem Febrem.*

CAP. III.

Querqueræ curam absolvit.

UT continuas & acutas febres gradu, sic intermit- tentes & chronicas saltem materiæ peccantis fir- mitate differre diximus: missis igitur istis, quæ hujus loci non sunt, his sive tertianæ sive quartanæ sint curam intendimus eâdem, quam compendiose dabi- mus, methodo, & cui *Opixwðnc* parum limitationis in- sperget: quid multa? Querqueræ medebimur: Quar- tana, quam utique in querqueris agnoscimus, vete- ribus obstinationis & pervicaciæ ergò tantoperè ma- ledicta, hodiè minor negotio pellitur. Despuimus magica & barbarum *Abrasadabra*, quæque anili su- persti-

perstitutione nituntur, detestamur cum iis qui nihil, quod modò salutis ferendæ gratiâ fiat, criminofum esse existimant. Præmonitum verò quempiam nos fequuturum volumus, ne insolitè superveniens quoddam despiciat symptoma, sed rationem ejus habeat debiteque provideat, non ut nostra immutet aut cavilletur; cumque ejusdem paroxysmi accessio duplex è diametro sibi contraria, quid in hâc agendum aut in alterâ omittendum, utraque enim diversa *μὴ τῶν ἐπι τῶν* expostulat remedia, item quæ in vel extra paroxysmum adhibenda, maturo judicio discernat; & sanè in hõc totius rei cardo versatur. Principiõ non tibi pudori sit manum à curâ tamdiu suspendere, donec ex unâ alterâve iteratâ invasione febris faciem exactè cognoveris, quò factõ, nî aliæ circumstantiæ prohibeant, aut ingruente paroxysmo aut non longè antè *vomitorium* exhibendum, consentiente *Celso*, ut primæ viæ saburrâ exonerentur, cujus copia vim alterius medicaminis alioqui obruens infringeret, aut irritam faceret. *Purgationes* propriè ita dictas tanquam majora incendia caveto; *Venæsectio* improbatur, eõ quòd incendio majus spatium concedat & sanguinem quidem, ast causam neque diminuat neque emendet. Salis coagulum aut materiæ peccantis visciditatem optimè resolvent *Salia volatilia* præsertim *Urinæ* aut *ossium humanorum* liquore suo conservata, longiùs à paroxysmo data, & vitiosum sulphuris acorem ejusque ferociam efficaciter compescunt *alcalicâ* ita dicta *ossea* & *terrestria*, inter quæ magis *lapis scissilis* & *glacies Mariæ* hisque affinia, omnia verò superare videtur *Chrystallus montana*, cujus diversæ reperiuntur mineræ, non in il-

larum

larum speciem formatæ, sed in integrū corp9 compa-
 ctæ, istarū altera fracta in strias longiusculas, altera in
 tot cubos minores sponte suâ cōcedit, hæ tātæ duritie
 nō sunt ac chrystallus propriè dicta, quas tamen si non
 majoris, æquipollentis ad minimum virtutis comperti
 sumus, & quid multis? Idem *Arenâ*, totidem chrystal-
 lis minutulis perficies. *Specifica* februm nulla sunt,
 quæ verò ita dicuntur, aut vitium emendant aut co-
 hibent, quæque hic ex authoribus recensere, nil ali-
 ud esset, quam chartam commaculare: Hactenus in-
 crebuit à tēpore aliquo antifebrilis istius, si Dīs placet,
 Panaceæ usus, *Corticis chinæ chinæ* sive *Quinquina* puta,
 quâ sibi ipsis ut ciconia crepitante suo rostro plaufe-
 runt plures medici superficialii, qui licet omnia clarè
 & distinctè percipere & à priori demonstrare, in hoc
 tamen nescii, quam particularum figuram aut plexum
 efformare eiq; affingere velint. Si amaritiem laudant,
 illam in *Centaureo* & *Gentianâ*, ab antiquo febrifugis in-
 digenis & excellentior reperienda, & in illum usum
 longè præstantior: Si experientiam jactent; si pulsæ
 febris exempla prædicent; si velint nobiscum depo-
 nere idem nos interiore *Quercus* cortice præstituros,
 præfiscini! spondemus; eâ cedere visa est sæpè fe-
 bris, brevi iterum majori nisu ægrum oppressura; Fu-
 tile remedium! perpendant aliorum observata, si plu-
 ra nolint, tantummodò quæ *Miscell. Curiosa* decur. III.
 Ann. III. obs. CXLVIII. pag. 264. & Ann. IX. & X. obs.
 CIX. tradunt, lipothymiam, cachexiam, epilepsiam,
 hydropem, paralyfin & alia multò majora mala, ex usu
 chinæ chinæ licet methodico suspensam aliquatenus
 febrem sæpius insequuta fuisse, & fortè resipiscent. Est
 & in *Arsenico* certum in modum præparato remedium

contra quartanam jucundum & chinâ chinæ longè tu-
 tius, quod tamen ne malevolis ansam calumniandi præ-
 beamus, reticemus, ob id quoque nobis usui non est,
 cum aliis non careamus minus suspectis. *Opio* verò de-
 bitè præparato & supradietâ chrystallo ppt. legitimè
 adhibitis nil potentius Archæum furentem, liceat ita
 cum *Helmontio* loqui, coërcet, quod remedii primò ex
Paracelso hausimus, cumque illud quotidie praxis pro-
 bet, plura de iis, verba facere nolumus: en elegans &
 curiosum experimentum! quò in differentiam inter
 vires corticis Peruviani, s. chinæ chinæ & Opii in-
 quiritur à cap. præced. nominato *Dn. Frid. Staro* loc. i-
 bidem cit. Experimento VII. loco appendicis his ver-
 bis superaddito: Faciam hic obiter mentionem pro-
 positionis dignissimi cujusdam membri societatis no-
 stræ, quâ jubebamus experiri, annon Cortex Peru-
 vianus febrim artificialem à liquoribus nostris pro-
 ductam præveniret. Cujus rei factum quidem pe-
 riculum fuit, sed eventus expectationi non respon-
 dit. Fecimus enim infusionem corticis in aceto
 communi, ac eidem injecimus quantitatem salis me-
 morati volatilis, ubi statim liquorum sensibilis com-
 motio insecuta est, cum aliquo gradu frigoris, ve-
 rum tamen non erat ista adeò vehemens ut antea,
 cumque Opium cortici admisceretur, nequaquam
 eò pervenire observavimus, quò prius experimen-
 tum ascenderat. Ipsa interim aciditas in hoc casu haud
 quaquam penitus extinguebatur. Quod altius per-
 pendì meretur. In algore neque potum, neque quid
 medicaminis dato; contrà æstu urgente & siti *clyssum*
Antimonii, mixturam simplicem, aut tincturam Bezoardicam
sine camphorâ grandiori dosi, in haustu vini capiat æger,
 quò

quò mox infringitur æstus & sudore blando dissolvitur febris, cæterum si velit æstuans ptisanam aut corn. cerv. decoctum spiritu Nitri aut sulphuris acida liberalius, vino adsuetus multâ aquâ dilutum bibat: vitus sit tenuis & potissimùm frixa vitentur; reliqua medicus præsens & prudens disponet ac providebit. Denique febres alii morbo, quem solvere possunt, supervenientes non attrectare, sed intentatas naturæ relinquere fatius esse monem9, Hippocrates II. de morb. VI. & aph. 51. 6. *Quibuscunque sanis derepentè dolores fiunt in capite, & statim voce interceptâ jacent, ac stertunt, in septem diebus pereunt, si non febris apprehendat.* Item I. Epidem. comment. 5. *si quis magno morbo corripitur, ac quartana superveniat, liberatur; & 5. aphor. 70. Qui convulsionibus corripuntur & deinde quartana succedat, liberantur.*

&c. sic videmus interdum morbo medicinam esse morbum, & notamus, quod maximum in medicinâ sit

Judicio uti.

Erratum :

Pag. 23. lin. 18. pro demetiendæ leg. dimetiendæ.

Ad
CLARISSIMUM & PRÆEXIMIUM
DN. SAMUELEM JAENICHIMUM,
Medic. Doctorandum, Fautorem suum & ex sorore
Nepotem dilectissimum

προσφώνυσις

G*Audeo, mi SAMUEL, merito, quod nobilis Ordo
Ex Medicis confert TIBI præmia digna laboris.
Præmia, quæ certè sunt sedulitatis, honoris,
Sat Studiorum satque laborum cum tolerasti.
Gratulor his ausis, faveat TIBI gratia Cæli
Utilia ut possis alimenta acquirere vitæ.
Hæc sunt, quæ toto TIBI grator pectore & istos
Ut majora brevi succedant Opto precorque.*

ὀλοκαρδίως f.

CHRISTIANUS LAURISCUS,
Eccl. Welmiz. P. & S.
Anno æt. LVII. Minist. XXXIV.

S*ic faustus venit iste dies, qui digna laborum
Præmia nunc præbet, Frater amande, TIBI.
Gratulor ergò novo TIBI de virtutis honore,
Sis spes ægrorum præsidiumque bonum.
Vive valeque diu sis spes patriæ atque medentûm
Delicium, cœptis annuat usque DEUS.*

Pauca hæc fratri suo dilectissimo gratu-
labundus adposuit

M. JOANNES JAENICHEN,
Pastor Prim. Fürstenberg.